

Accounting of the identity of the guilty person at the solution of a question of a possibility of correction of the convict without serving sentence

Врахування особи винного під час вирішення питання про можливість виправлення засудженого без відбування покарання

Oleksii Gorokh

Key words:

accounting of the identity of the guilty person at release from serving sentence; release from serving of punishment with the probation; release from serving of punishment with the probation for crimes against personality; release from serving of punishment with the probation for heavy crowd crimes against property; release from serving of punishment with the probation for «transport» crimes.

Ключові слова:

врахування особи винного під час звільнення від відбування покарання; звільнення від відбування покарання з випробуванням; звільнення від відбування покарання з випробуванням за злочини проти особи; звільнення від відбування покарання з випробуванням за тяжкі корисливі злочини проти власності; звільнення від відбування покарання з випробуванням за «транспортні» злочини.

Відповідно до ч. 1 ст. 75 Кримінального кодексу України (далі – КК), приймаючи рішення про можливість виправлення засудженого без відбування покарання, суд має врахувати тяжкість злочину, особу винного та інші обставини справи. Отже, одним із критеріїв, що має врахувати суд під час вирішення аналізованого питання, є врахування особи винного.

Проблемам врахування особи винного під час вирішення питання про можливість виправлення засудженого без відбування покарання в українській кримінально-правовій доктрині присвячено не так багато праць. Цим проблемам у дослідженні інституту звільнення від відбування покарання з випробуванням присвятили свою наукову увагу, зокрема, О.О. Книженко, А.О. Клевцов, В.А. Ломако, Є.О. Письменський, В.В. Скибицький, П.В. Хряпінський. Однак попри цінність наукових розвідок цих юристів, низка окремих аспектів аналізованої проблеми і досі залишаються малодослідженими. Йдеться, зокрема, про визначення переліку обставин, що характеризують особи винного; їх правову оцінку; дослідження практики врахування українськими судами особи винного під час вирішення питання про можливість виправлення засудженого без відбування покарання; визначення впливу обставин, що характеризують особу винного на прийняття судом рішення про звільнення засудженого від відбування покарання з випробуванням.

Отже, *мета цієї праці* вбачається в дослідженні теоретико-прикладних проблем врахування особи винного під час вирішення питання про можливість виправлення засудженого без відбування покарання.

Для вивчення зазначених проблем нам було вивчено українські та зарубіжні наукові праці, а також 4 134 судових рішення, ухвалені судами України протягом 2006–2018 років, в яких щодо засуджених за окремими злочинами проти особи (ч. 1 ст. 115, ч. 1 ст. 121, ч. 2 ст. 121, ч. 1 ст. 122, ч. 2 ст. 146, частини 2, 3 ст. 149, ч. 1 ст. 152 КК); корисливі злочини проти власності (ч. 4 ст. 185, ч. 3 ст. 186, ч. 2 ст. 187, ч. 3 ст. 190, ч. 4 ст. 190, ч. 2 ст. 289, ч. 3 ст. 297 КК¹); злочини, пов'язані з використанням суспільно небезпечних предметів (ч. 2 ст. 260, ч. 1 ст. 263, ч. 4 ст. 296, ч. 3 ст. 307, ч. 3 ст. 309 КК); злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту (частини 2, 3 ст. 286 КК) судами вирішувалося питання про застосування звільнення від відбування покарання з випробуванням (ст. 75 КК)².

¹ Злочини, передбачені ч. 2 ст. 289 та ч. 3 ст. 297 КК України, були віднесені нами до групи корисливих злочинів проти власності з огляду на додатковий безпосередній об'єкт цих злочинів – власність.

² При виборі предмета дослідження практики застосування судами ст. 75 КК нами були взяті до уваги статистичні дані структури видів злочинів, які вчиняються в Україні. – Див.: Огляд даних про стан здійснення правосуддя у 2017 році / Електронний ресурс. Режим доступу: https://court.gov.ua/userfiles/file/DSA/2018_DSA_NAKAZY/ogl_2017_copy.pdf.

У вітчизняних підручниках з кримінального права³ та науково-практичних коментарях Кримінального кодексу України⁴ їх автори вказують майже на однаковий орієнтовний перелік обставин, що характеризують особу винного, які мають враховуватися судами під час вирішення питання про можливість виправлення засудженого без відбування покарання. Доречно зазначити, що схожий перелік обставин, що характеризують особу винного, наводять і зарубіжні юристи⁵. При цьому як вітчизняні, так і зарубіжні юристи наголошують на тому, що в цьому контексті суди мають враховувати обставини, що характеризують винну особу до вчинення злочину, під час вчинення злочину, після вчинення злочину, а також обставини, що відображають індивідуальні властивості особи.

Пленум Верховного Суду України так само орієнтує суди на з'ясування під час вирішення аналізованого питання різноманітних характеристик винної особи: віку, стану здоров'я, поведінки до вчинення злочину як у побуті, так і за місцем роботи чи навчання, її минулого (зокрема, наявності не знятих чи не погашених судимостей, адміністративних стягнень), складу сім'ї (наявності на утриманні дітей та осіб похилого віку), матеріального стану особи тощо (абз. 3 п. 3 постанови «Про практику призначення судами кримінального покарання» від 24 жовтня 2003 р. № 7)⁶. Варто погодитися з Є.О. Письменським у тому, що це є типовими ознаками, що характеризують особу винного та отримують істотне значення для визначення підстави звільнення від відбування покарання з випробуванням⁷.

Необхідно зазначити, що порівняно з відображенням у судових рішеннях обставин, що характеризують ступінь тяжкості вчиненого злочину, обставини, що характеризують особу винного, вказуються суддями практично завжди під час обґрунтування прийнятого рішення. Безумовно, що внаслідок такої практики застосування (незастосування) звільнення від відбування покарання з випробуванням виглядає більш вмотивованим.

Цікаво, а які саме характеристики особи винного впливають на позитивне вирішення судом питання про можливість виправлення засудженого без відбування покарання? Досліджуючи питання щодо впливу на прийняття судового рішення про умовне засудження особистісних характеристик, вітчизняний криміналіст В.А. Ломако в 1976 р. зробив висновок про те, що на прийняття судом такого рішення впливають: добра поведінка до і після вчинення злочину; відсутність злочинних навичок; поважне ставлення до праці, до правил соціалістичного проживання, заслуги перед Батьківщиною, прагнення добровільно усунути наслідки злочинного діяння, турбота про потерпілого та його близьких, допомога слідчим органам в розкритті злочину, явка з каяттям, щире каяття тощо⁸.

Інша українська вчена О.О. Книженко, дослідивши через 30 років аналогічне питання, дійшла висновку про те, що умовне засудження обґрунтовувалося судами, зокрема, восьма особистісними характеристиками (автором вивчено 496 справ): першою судимістю (50%); позитивною характеристикою (40%); визнанням вини (37,5%); наявністю на утриманні неповнолітніх дітей (23,8%); віком засудженого (7,5%); його матеріальним станом (7,5%); станом здоров'я (2,5%), іншими обставинами (до 5%)⁹.

У зарубіжній кримінально-правовій доктрині це питання також досліджувалося юристами не однократно. Так, Е.А. Горяїнова отримавши в 1987 році результати аналізу вироків щодо мотивування засто-

³ Українське кримінальне право. Загальна частина: підручник / за ред. В.О. Навроцького. – К.: Юрінком Інтер, 2013. – С. 622-623; Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / В.І. Борисов, В.Я. Тацій, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. – 5-те вид., переробл. і допов. – Х.: Право, 2015. – С. 430.

⁴ Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 9-те вид., переробл. та допов. – К.: Юридична думка, 2012. – С. 196; Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. – Т. 1 : Загальна частина / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. / за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. – 5-те вид., допов. –Х.: Право, 2013. – С. 302-303.

⁵ Курс уголовного права. Общая часть. Том. 2: Учение о наказаниях. Учебник для вузов. Под ред. доктора юридических наук, профессора Н. Ф. Кузнецовой и кандидата юридических наук, доцента И.М. Тяжковой. – М.: ИКД Зерцало-М, 2002. – С. 214-215; Полный курс уголовного права: В 5 т. / Под ред. докт. юрид. наук, проф., заслуженного деятеля науки РФ А.И. Коробеева. Т. 1: Преступление и наказание. – СПб: Изд-во Р. Асланова «Юридический центр Пресс», 2008. – С. 951-952.

⁶ Практика застосування Верховним Судом України положень Загальної частини Кримінального кодексу України [уклад. О.П. Горох]; За заг. ред. А.А. Музики. – К.: «Центр учбової літератури», 2017. – С. 341.

⁷ Письменський Є. О. Теоретико-прикладні проблеми звільнення від покарання та його відбування за кримінальним правом України [наук. ред. д-р. юрид. наук, проф. О.О. Дудоров] [монографія] / Є.О. Письменський. – Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2014. – С. 219-223.

⁸ Ломако В.А. Применение условного осуждения.. – Х.: Вища школа, 1976. – С. 32.

⁹ Книженко О.О. Звільнення від відбування покарання з випробуванням за кримінальним правом України: дис. ... канд. юрид. наук. – Х., 2003. – С. 207.

сування умовного засудження, встановила, що суди під час обґрунтування цього рішення посилалися на: першу судимість (69%); позитивну характеристику (60%); неповнолітній або похилий вік (54%); визнання вини (30%); стан здоров'я (27%), щире каяття (25%); вагітність (2%); необхідність продовження навчання, наявність малолітніх дітей, похилих батьків або хворобливий стан цих осіб (15%)¹⁰. Про схожі особистісні характеристики (однак дещо з іншими показниками), що враховуються судами при застосуванні умовного засудження, зазначають й інші російські вчені¹¹.

Видається, що результати досліджень зазначених вчених є важливими, однак є дещо нерепрезентативними. По-перше, вони ґрунтуються на вивченні, на нашу думку, недостатньої кількості судових рішень (як правило, дослідження обмежувалося 100–500 судовими рішеннями). По-друге, вчені не відобразили у своїх роботах того, в справах яких категорій вони проводили узагальнення судової практики застосування умовного засудження (а як буде показано нижче, ці показники для різних категорій справ відрізняються). Це, у свою чергу, з методологічної точки зору ускладнює можливість коментування чи перевірки причин значних розбіжностей у показниках застосування окремих особистісних характеристик, що вплинули на застосування умовного засудження.

Проведене нами вивчення судової практики показало, що обґрунтовуючи рішення про можливість виправлення засудженого без відбування покарання в справах про окремі зазначені нами злочини проти особи, корисливі злочини проти власності, злочини, пов'язані з використанням суспільно небезпечних предметів, злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту суди зазначають значно більшу (ніж було вказано у наведених дослідженнях) кількість обставин, що характеризують особу винного. Ці обставини ми умовно поділили на три групи: обставин, що характеризують особу винного у зв'язку із вчиненням злочином; обставин, що характеризують поведінку та життя особи винного до вчинення злочину; обставин, що характеризують індивідуальні, фізичні та інші властивості особи винного. Окремо представлені інші обставини справи, що враховувалися судами під час вирішення аналізованого питання (див. Таблицю 1).

Таблиця 1

Враховання судами обставин, що характеризують особу винного при застосуванні звільнення від відбування покарання з випробуванням

№	Обставина, що характеризує особу винного	Випадки врахування обставини, що характеризує особу винного судами всіх інстанцій (%) (в дужках зазначено випадки застосування обставини судом апеляційної чи касаційної інстанції)				
		Злочини проти особи	Корисливі злочини проти власності	Злочини, пов'язані з використанням суспільно небезпечних предметів	Злочини проти безпеки руху	Всі злочини
1	2	3	4	5	6	7
I. Обставини, що характеризують особу винного у зв'язку із вчиненням злочином						
1.	Визнання вини	50,7	33,9	48,8	47,5	43,4
2.	Щире каяття	67,7	79,9	62,3	83,7	72,7
3.	Активне сприяння розкриттю злочину	30,1	35,7	33,5	43,1	34,2
4.	Вчинення злочину в стані сп'яніння	28,3	14,5	8,3	5,0	16,4
5.	Вчинення злочину внаслідок збігу тяжких обставин	2,6	3,8	3,4	-	3,2
6.	Явка з каяттям	1,6	-	-	-	0,5

¹⁰ Горяйнова Е.А. Условное осуждение по советскому уголовному праву: дис. ... канд. юрид. наук. М., 1987. – С. 91-92.

¹¹ Лядов Э.В. Условное осуждение к лишению свободы как институт уголовного и уголовно-исполнительного права: дис. ... канд. юрид. наук. Рязань, 2001. – С. 88; Бурлакова И.А. Условное осуждение: теоретико-правовые и практические проблемы: дис. ... канд. юрид. наук. М., 2003. – С. 65-66.

1	2	3	4	5	6	7
II. Обставини, що характеризують поведінку та життя особи винного до вчинення злочину						
7.	Вчинення злочину вперше (не судимий)	59,9	50,1	42,7	65,8	52,7
8.	Позитивна характ.-ка за місцем проживання	51,0	53,9	44,4	58,9	51,4
9.	Позитивна характ.-ка за місцем роботи	6,2	8,1	10,5	20,8	9,2
10.	Позитивна характ.-ка за місцем навчання	1,6	7,8	1,8	1,0	4,1
11.	Зайнятість працею (підприємництво)	7,8	11,8	8,7	13,9	10,1
12.	Навчання особи	1,2	3,0	1,0	1,0	1,9
13.	Наявність сім'ї	8,1	11,3	7,7	14,9	10,2
14.	Утримання дітей	25,4	24,0	21,4	40,1	25,3
15.	Утриманні батьків	5,7	4,8	3,8	5,4	4,9
16.	Утримання хворих дітей, батьків, інших	3,8	7,3	6,5	5,4	5,9
17.	Участь в АТО	0,6	0,2	0,8	-	0,4
18.	Участь в Афганській війні	-	-	0,4	-	0,1
19.	Наявність державних нагород	-	0,4	0,2	-	0,2
20.	Ветеран праці	0,1	-	-	-	-
21.	Волонтерство	0,4	0,4	0,8	0,5	0,5
22.	Донорство	-	-	0,2	-	-
23.	Не притягнення до адмінвідповідальності	-	0,4	-	-	0,2
24.	Активна громадська діяльність	0,3	-	-	-	0,1
25.	Учасник (потерпілий) від аварії на ЧАЕС	0,1	0,1	0,4	2,0	0,3
26.	Єдиний годувальник	0,3	-	-	-	0,1
III. Обставини, що характеризують індивідуальні, фізичні та інші властивості особи винного						
27.	Жіноча стать	3,3	-	-	-	1,0
28.	Молодий вік	7,1	7,5	6,3	7,9	7,2
29.	Похилий вік	5,1	4,7	6,0	6,9	5,3
30.	Стан здоров'я	14,1	18,7	14,1	19,3	16,4
31.	Вагітність	0,6	0,5	0,2	5,4	0,9
32.	Лікування від алкоголізму (наркоманії)	0,3	0,3	1,8	1,0	0,8
33.	Колишній чоловік (співмешканець)	1,3	-	-	-	0,4
34.	Вдовець	-	-	-	1,0	0,1
35.	Священик	-	-	-	0,5	-
36.	Військовослужбовець	0,1	0,1	-	-	0,1
37.	Переселенець	-	0,1	-	-	-
38.	Наявність постійного місця проживання	-	-	0,4	1,5	0,2
IV. Інші обставини справи						
39.	Думка потерпілого	37,1	25,4	46,7	48,0	33,1
40.	Втрата суспільної небезпечності	5,7	2,7	3,8	4,0	4,0

Як видно з даних, наведених у таблиці 1, найбільш поширеними обставинами, що характеризують особу винного, на які суди посилаються під час вирішення питання про можливість виправлення засудженого без відбування покарання є: щире каяття (72,7%), вчинення злочину вперше (52,7%), позитивна характеристика засудженого за місцем проживання (51,4%), визнання вини (43,4%), активне сприяння розкриттю злочину (34,2%), утримання винуватим дітей (25,3%), стан його здоров'я (16,4 %). Ця судова практика потребує коментування.

Як відомо, щире розкаяння характеризує суб'єктивне ставлення винної особи до вчиненого злочину, яке виявляється в тому, що вона визнає свою провину, висловлює жаль із приводу вчиненого та бажання виправити ситуацію, що склалася (п. 3 ППВСУ «Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності» від 23 грудня 2005 року № 12¹²). Однак нерідко суди помилково встановлюють щирість каяття винних там, де винуваті після вчинення ними злочинів проти особи та протягом провадження в справі не проявляли бажання виправити ситуацію, яку вони створили своїми неправомірними діями (надати медичну допомогу, викликати швидку допомогу, бодай вибачитися за вчинене, відшкодувати завдані збитки). Такий самий помилковий підхід щодо оцінки щирості каяття винуватого, вважаємо, суди часто застосовують і в справах про корисливі злочини проти власності. Ця обставина часто констатується судами стосовно засуджених у справах, в яких обвинувачені ніяких заходів щодо відшкодування заподіяної матеріальної шкоди (маючи фінансові можливості) протягом кримінального провадження не вживають. Так само критично можна поставитися до встановлення судами щирості каяття винуватих, які лише частково визнають свою вину або визнають вину лише під тиском доказів.

Ті самі зауваження можна висловити і щодо констатації судами активного сприяння розкриттю злочину винуватим. Констатуючи активне сприяння розкриттю злочину суди чомусь не зазначають, які саме добровільні дії засуджених були спрямовані на допомогу органам дізнання, досудового слідства та суду у встановленні обставин вчинення злочину.

Заслугує на критичне ставлення і врахування окремими судами при застосуванні ст. 75 КК «позитивних» характеристик винуватих. Письмові позитивні характеристики за місцем проживання винуватих, на які посилаються суди, часто носять формальний характер, в яких фіксується зазвичай лише відсутність конфліктів з сусідами та не надходження від них скарг на поведінку винуватого. Нерідкими є випадки, коли за змістом характеристики (яку суд назвав «позитивною») винуватий характеризується, навпаки, негативно (наприклад, зловживає спиртними напоями, не вміє контролювати свої дії, негативно впливає на оточуючих та в побуті характеризується як небезпечний для суспільства).

Спостерігається і певна формальність в оцінці судом тієї обставини, що винуватий піклується про дітей або непрацездатних осіб. Так, із матеріалів справи нерідко спостерігається, що винуватий натомість безперервно зловживає алкоголем, не працює, із сім'єю не проживає, дружинам доводиться навіть стягувати з нього аліменти на утримання цих дітей в судовому порядку або він живе за рахунок пенсії чи доходів від підприємництва матері-пенсіонерки.

Посилаючись на стан здоров'я засудженого, суди часто не зазначають ознак цього стану. У зв'язку із цим є незрозумілим, яким чином стан здоров'я винуватого доводить доцільність його звільнення від відбування покарання.

Не менш цікавим під час проведеного дослідження було встановити обставини, що характеризують особу винного, неправильне врахування яких судами нижчих інстанції є підставою для скасування рішень про можливість виправлення засудженого без відбування покарання. Але, на жаль, обсяг цієї публікації не дозволяє нам ґрунтовно висвітлити ці питання. Принагідно зазначимо, що при скасуванні рішень про застосування звільнення від відбування покарання з випробуванням (ст. 75 КК) суди апеляційної та касаційної інстанції в справах про вивчені нами злочини надавали вагомому негативного значення: вчиненню злочину особою не вперше (20,8%), у стані сп'яніння (21,8%), відсутності розкаяння у вчиненому (13,9%) та невизнанню винуватим вини (12,6%), відсутності сприяння винуватого у розкритті злочину (6,5%), його непрацевлаштованості (10,3%), негативній характеристиці за місцем проживання (7,4%) та за місцем роботи (0,6%), відповідальному статусу винуватого (суддя, військовослужбовець, працівник правоохоронного органу) (1,0%), невчиненню ним дій щодо утримання сім'ї (1,9%), дітей (2,7%) та пасивному ставленню щодо необхідного пройти лікування від алкоголізму чи наркоманії (1,0%). Критично в аналізованому ас-

¹² Практика застосування Верховним Судом України положень Загальної частини Кримінального кодексу України [уклад. О.П. Горох]; За заг. ред. А. А. Музики. – К.: «Центр учбової літератури», 2017. – С. 341.

пекті суди ставилися до вчиненню винуватим злочину повторно (2,1%), за наявності непогашеної судимості (4,6%), під час іспитового строку (3,1%) або після умовно-дострокового звільнення від відбування покарання (0,6%), вчиненню особою адміністративних правопорушень (0,6%) та його намаганням ухилитися від слідства та суду (0,6%).

Рішення суду про звільнення засудженого від відбування покарання з випробуванням має бути належним чином мотивоване (абз. 2 п. 9 ППВСУ «Про практику призначення судами кримінального покарання» від 24 жовтня 2003 р. № 7)¹³. Невмотивованість судового рішення щодо можливості виправлення засудженого без відбування призначеного покарання вказувалося, зокрема, у 71,3 % рішень вивчених нами судів апеляційної чи касаційної інстанції.

У зв'язку із цим суди мають не лише констатувати в рішенні наявність тієї чи іншої (позитивної чи негативної) особистісної характеристики винуватого, а й мотивувати, яким чином вона доводить, що виправлення засудженого можливо (або, навпаки, неможливо) без відбування покарання. При цьому суди мають належним чином оцінювати, чи настануть позитивні зміни, які відбуваються в особистості засудженого і чи створять вони в нього готовність до самокерованої правослухняної поведінки (п. 1 ст. 6 Кримінально-виконавчого кодексу України).

Анотація

У статті досліджені теоретико-прикладні проблеми врахування особи винного під час вирішення питання про можливість виправлення засудженого без відбування покарання. На підставі вивчення спеціальної літератури зроблено висновок про те, що проблеми врахування особи винного досліджені недостатньо. У результаті проведеного дослідження встановлені обставини, які характеризують особу винного, що враховуються судами України при застосуванні ст. 75 КК України.

Summary

The article investigates separate theoretical and applied problems of accounting of the identity of the guilty person at the solution of a question of a possibility of correction of the convict without serving sentence. On the basis of studying of special literature the conclusion is drawn that problems of accounting of the identity of the guilty person are investigated insufficiently. As a result of the conducted research circumstances which characterize of the identity of the guilty person are established, and are considered by courts of Ukraine at application of Art. 75 of Criminal Code of Ukraine.

Використана література:

1. Українське кримінальне право. Загальна частина: підручник / за ред. В.О. Навроцького. К.: Юрінком Інтер, 2013. 712 с.
2. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / В.І. Борисов, В.Я. Тацій, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. 5-те вид., переробл. і допов. Х.: Право, 2015. 528 с.
3. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. 9-те вид., переробл. та допов. К.: Юридична думка, 2012. 1316 с.
4. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. – Т. 1 : Загальна частина / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. / за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. 5-те вид., допов. Х.: Право, 2013. 376 с.
5. Полный курс уголовного права: В 5 т. / Под ред. докт. юрид. наук, проф., заслуженного деятеля науки РФ А.И. Коробеева. Т. 1: Преступление и наказание. СПб: Изд-во Р. Асланова «Юридический центр Пресс», 2008. 1133 с.
6. Бурлакова И.А. Условное осуждение: теоретико-правовые и практические проблемы: дис. ... канд. юрид. наук. М., 2003. 156 с.

¹³ Практика застосування Верховним Судом України положень Загальної частини Кримінального кодексу України [уклад. О. П. Горох]; За заг. ред. А.А. Музики. – К.: «Центр учбової літератури», 2017. – С. 345.

7. Горяйнова Е.А. Условное осуждение по советскому уголовному праву: дис. ... канд. юрид. наук. М., 1987. 199 с.
8. Книженко О.О. Звільнення від відбування покарання з випробуванням за кримінальним правом України: дис. ... канд. юрид. наук. Х., 2003. 207 с.
9. Ломако В.А. Применение условного осуждения. Х.: Вища школа, 1976. 126 с.
10. Лядов Э.В. Условное осуждение к лишению свободы как институт уголовного и уголовно-исполнительного права: дис. ... канд. юрид. наук. Рязань, 2001. 273 с.
11. Письменський Є.О. Теоретико-прикладні проблеми звільнення від покарання та його відбування за кримінальним правом України [наук. ред. д-р. юрид. наук, проф. О.О. Дудоров]. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2014. 728 с.
12. Практика застосування Верховним Судом України положень Загальної частини Кримінального кодексу України [уклад. О.П. Горох]; За заг. ред. А.А. Музики. К.: «Центр учбової літератури», 2017. 524 с.

Oleksii Gorokh,

Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Criminal and Criminal Procedural Law National University of "Kyiv-Mohyla Academy"